

УДК 316.334.2::346[338+339.9]::330

Почерніна Н.В.,
к.е.н., доцент,
Таврійський державний агротехнологічний університет

ІНСТИТУТИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МАКРОРІВНІ

Анотація. Визначено особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності на макрорівні, наведена класифікація суб'єктів регулювання ЗЕД.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, макрорівень, органи державного та недержавного регулювання ЗЕД.

Summary

The features of regulation of foreign economic activity at the macro defined classification of regulated entities FEA is shown.

The features of regulation of foreign economic activity at the macro level are defined. They are: dependence on exogenous factors influence of international level; the interaction of economic and other public institutions; distribution of regulatory policy at the national level and the level of local management; impact on the behaviour of economic agents.

According to the legislation of Ukraine to the bodies of state regulation of foreign economic activities in modern conditions are: the Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, National Bank of Ukraine, the Ministry of economic development and trade, Ministry of Incomes and Fees of Ukraine, Antimonopoly Committee of Ukraine and the Interagency Commission for international trade.

The Council of people's deputies and their Executive and administrative bodies and territorial subdivisions of the bodies of state regulation of foreign economic activities of Ukraine represent local management of FEA.

Non-State bodies of foreign economic activity constitute a special group. It includes commodity, stock, currency exchanges, chambers of commerce, associations, unions and other organizations coordinating type, acting on the basis of their statutes.

Keywords: foreign economic activity, macro level, bodies of state and non-state regulation of foreign trade activities.

Постановка проблеми. Реалізація зовнішньоекономічної стратегії держави в значній мірі залежить від ефективного функціонування інституційних структур, що регулюють зовнішньоекономічні зв'язки та виконують загальноорганізаційні функції. Їх діяльність в значній мірі впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств.

Стратегія модернізації української економіки в цілому потребує модернізації й зовнішньоекономічної політики України. Серед основних її напрямів важливе місце займає «економізація» зовнішньої політики держави, забезпечення єдності та взаємозв'язку економічних і політичних складників системи міжнародних відносин». Значну роль у реалізації даного напрямку має відіграти «реформування інституційної структури у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності для створення узгодженої системи міжвідомчої координації та підвищення ефективності робо-

ти закордонних дипломатичних установ України з питань зовнішньоекономічних відносин» [1, с. 66].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в Україні аналізують у працях багато вітчизняних науковців, таких як Бугрій М.Г., Гайдуцький П.І., Гесць В.М., Гончарук А.І., Гуцал С.А., Жаліло А.Я., Єжеев М.Ф., Єрмолаєв А.В., Клименко І.В., Кобзаренко А.М., Курнишова Ю.В., Литвиненко О.В., Львовчкін С.В., Орлик В.В., Ус І.В. та інших.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є характеристика організаційної структури управління зовнішньоекономічною діяльністю на макрорівні. Поставлена мета реалізується через виконання наступних завдань дослідження:

визначити особливості макроекономічного середовища регулювання ЗЕД;

охарактеризувати структуру державної системи регулювання ЗЕД за сучасних умов в Україні;

розкрити роль окремих інститутів недержавного регулювання ЗЕД.

Виклад основного матеріалу. Законодавство України визначає зовнішньоекономічну діяльність як діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудовану на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [3, стаття 1].

Отже, зовнішньоекономічна діяльність за своєю сутністю є економічним процесом, який, з одного боку, тісно пов'язаний з іншими суспільними інститутами (політикою,

культурою, освітою тощо), а з іншого боку, узгоджує інтереси суб'єктів господарювання на всіх рівнях: мегарівні, макрорівні та макрорівні. Такі властивості поширюються і на систему управління зовнішньоекономічною діяльністю (рис. 1), що, на наш погляд, дозволяє виявити наступні особливості регулювання ЗЕД на макрорівні:

залежність від екзогенних факторів впливу міжнародного рівня;

взаємодія економічних та інших суспільних інститутів;

розподіл політики регулювання на загальнодержавному рівні та рівні місцевого управління;

вплив на поведінку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Рис. 1 Рівні регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Таким чином, регулювання ЗЕД на макрорівні виступає у якості посередницької ланки між інтересами приватних суб'єктів господарювання (як вітчизняних, так і іноземних) та загальнолюдських інтересів щодо задоволення потреб шляхом використання ресурсів закордону.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється з метою:

- забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України;

- стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовніш-

ньюекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України;

- створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн [3, стаття 7].

Відповідно до законодавства України [3, стаття 8] до органів державного регулювання ЗЕД за сучасних умов відносяться: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство доходів і зборів України, Антимонопольний комітет України та Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі.

Органи місцевого управління ЗЕД представляють Ради народних депутатів України та їх виконавчі і розпорядчі органи, а також територіальні підрозділи (відділення) органів державного регулювання ЗЕД України.

Наведений перелік державних інститутів не є вичерпним, оскільки поза увагою залишились інститути, яким делеговано частину функцій щодо регулювання ЗЕД у певному визначеному секторі. Тому, на наш погляд, до системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності слід віднести:

відділи з економічних питань у складі дипломатичних представництв за кордоном Міністерства закордонних справ України, створення яких має на меті «забезпечення цілісності та узгодженого проведення зовнішньополітичного курсу України, вдосконалення механізму захисту за кордоном інтересів держави в економічній сфері, дальшого розвитку економічних зв'язків з іноземними державами і міжнародними організаціями» [2] ;

Міністерство фінансів України, яке надає відомості про стан і структуру зовнішньої державної заборгованості;

Державний комітет статистики України, що надає зведену статистичну інформацію щодо зовнішньоекономічної діяльності, публікує інформацію щодо стану і структури зовнішньоторговельного балансу України;

АТ «Укресімбанк», що є державним банком для зовнішньоекономічної діяльності. Це публічне акціонерне товариство, 100% акцій якого належать державі в особі Кабінету Міністрів.

В системі регулювання ЗЕД особливу групу складають недержавні органи управління економікою (товарні, фондові, валютні біржі, торговельні палати, асоціації, спілки та інші організації координаційного типу), що діють на підставі їх статутних документів.

Одним із таких суб'єктів є Торгово-промислова палата України. Головна задача Палати - представляти інтереси її членів в державних органах України, а також в міжнародних організаціях, сприяти розвитку зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств. ТПП України є учасником багатьох багатосторонніх угод з партнерами різних країн світу. Цими угодами передбачається обмін діловою інформацією, сприяння суб'єктам підприємницької діяльності в пошуку партнерів у сфері виробництва і торгівлі, обмін делегаціями, організація навчання, проведення виставок та ярмарок тощо. Як незалежна організація, ТПП України надає послуги по експертизі, контролю якості, кількості та комплектності імпортованих та експортних товарів за дорученням українських та іноземних клієнтів, здійснює декларування зовнішньоторговельних вантажів, проводить експертну оцінку формажорних обставин у зовнішній торгівлі. За дорученням Уряду ТПП України та регіональні палати проводять роботу з оформлення і засвідчення сертифікатів походження товарів.

Розвиток інститутів недержавного регулювання ЗЕД має відповідати стратегічній меті підтримки національних виробників та сприяння експорту. Ми погоджуємося з думкою вітчизняних науковців про те, що велику роль в утворенні нових інститутів у цій сфері може відігравати держава. Адже держава могла б ініціювати цей процес через заснування на найбільш важливих ринках торгових домів, бізнес-центрів і технічних центрів на акціонерних засадах, спільно з комерційними і банківськими структурами України [4, с. 50-51].

Висновки. Отже, регулювання зовнішньоекономічної діяльності може відбуватись на трьох рівнях: на міждержавному рівні. На державному рівні та на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Макроекономічний рівень регулювання представлений державним та недержавним регулюванням ЗЕД.

Державне регулювання ЗЕД — це система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру з метою удосконалення зовнішньоекономічної діяльності в інтересах національної економіки.

Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні вимагає поєднання функцій державного та недержавного її регулювання з метою розвитку комерційної дипломатії, що передбачає створення системи інституцій, спрямованої на забезпечення національних комерційних інтересів.

Список літератури.

1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : НІСД, 2013. — 576 с. - [Електронний ресурс]. — Джерело доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Poslannia_2013-c7954.pdf
2. Про деякі питання представництва економічних інтересів України за кордоном : Указ Президента України від 08.04.2010 № 522/2010 - [Електронний ресурс]. — Джерело доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/522/2010>
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 29, ст. 377) . Редакція від 11.08.2013, підстава 406-18. - [Електронний ресурс]. — Джерело доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
4. Три роки членства у СОТ : тенденції зовнішньої торгівлі України у посткризовий період : Аналітична доповідь / І. В. Клименко, О. А. Федірко, І. В. Ус. - К.: НІСД, 2011. — 72 с. [Електронний ресурс]. — Джерело доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/sot_chl-b062d.pdf